

MÜMİNE YAKIŞMAYAN DAVRANIŞLAR

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdülillahirabbilâlemîn. Ve's-salâtü ve's-selâmu alâ hayri halkihî seyyidinâ Muhammedin ve âlihi ve sahbihi ve men tebi'ahû bi-ihsanin ilâ-yevmi'd-dîn.

Emmâ ba'd...

Fa'lemû eyyühe'l-ihvân fe inne efdale'l-hadîsi kitâbullah ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ ve külle muhdesetin bid'atün ve külle bid'atin dalâletün ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr. Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n-nebiyyi sallallahu aleyhi ve sellem ennehû kâle:

لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرَبُ
الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ
حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَنْتَهَبُ نُهْبَةً ذَاتَ
شَرَفٍ يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ حِينَ يَنْتَهَبُهَا

وَهُوَ مُؤْمِنٌ. وَلَا يَغُلُّ أَحَدُكُمْ حِينَ يَغُلُّ وَهُوَ مُؤْمِنٌ.

فَإِيَّاكُمْ، إِيَّاكُمْ.

Lâ yeznî'z-zânî hîne yeznî ve hüve mü'minün. Ve lâ yeşrebü'l-hamre hîne yeşrebühâ ve hüve mü'minün. Ve lâ yesriku's-sâriku hîne yesriku ve hüve mü'minün. Ve lâ yentehibü nühbeten zâte şerefin yerfe'u'n-nâsü ileyhi fihâ ebsârahüm hîne yentehibühâ ve hüve mü'minün. Ve lâ yegullü ehadüküm hîne yegullü ve hüve mü'minün. Fe iyyâküm iyyâküm.

Aziz ve muhterem cemaat-i müslimîn!

Allahu Teâlâ hazretlerinin selamı ve rahmeti ve ikramı ve ihsanı dünya ve âhireti cümlelerin üzerine olsun. Peygamberimiz Efendimiz Muhammed-i Mustafâ *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin mübarek hadîsi şerîflerinden bir demet bir miktar okumak üzere bir araya cem olduk, geldik. Rabbimiz Peygamber Efendimiz'in şefaatine cümlemizi nail eylesin. Sünnetine sarılıp sünnetini ihya eyleyip şehit sevapları almayı cümlemize nasip eylesin.

Bu hadîs-i şerîflerin okunmasına ve iza-hına başlamazdan önce Peygamber Efendimiz'in rûhi pâkine hediye olsun diye ve onun cümle âlinin ve ashabının ve etbainin, ahbabının ruhlarına ve sair enbiyâ ve mürselînin ervahına, cümle ulemânın ve meşâyihimizin, mürşitlerimizin sadât u meşayih-i turuk-ı aliyyemizin ruhlarına ve hassaten kendisinden feyz aldığımız Hocamız Muhammed Zahid-i Bursevî'nin ruhuna, kitabını okuduğumuz Ahmed Ziyâüddîn-i Gümüşhanevî hazretlerinin ruhuna, bu hadîs-i şerîfleri bize nakil ve rivayet eylemiş olan hadis alimlerinin ve râvilerin ruhlarına, bu beldeleri fetheden fatihlerin, şehitlerin, gazilerin ruhlarına, cümle hayır ve hasenat sahiplerinin ve camiimizin bânisinin ve tecdit ve tamiriyle meşgul olanların da ruhlarına ve uzaktan yakından bu hadîs-i şerîfleri dinlemek üzere şu mescide toplanmış bulunan siz kardeşlerimizin âhirete göçmüş bütün sevdiklerinin ve yakınlarının ruhlarına hediye olsun, ayrıca bizler de Rabbiniz'in rızasına uygun yaşayıp huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak varalım diye bir *Fâtiha* üç *Ihlâs-ı Şerîf* okuyup öyle başlayalım. Buyrun.

Bismillâhirrahmânirrahim.

Hadîs-i şerîfler *Râmûzü'l-ehâdîs* kitabının 488. sayfasının başından itibaren.

Metnini az önce okumuş olduğumuz hadis Ebû Hüreyre *radıyallahu anh'ten* rivayet olunmuş. Daha başka râvilerden de muhtelif kitaplar kaydetmişler.

Peygamber *sallahu aleyhi ve sellem* hazretleri buyuruyor ki;

“Zinâ eden kimse zinâ ederken mü'min değildir. Mü'min olarak zinâ etmez. İmanı çıkar gider de o günahı öyle yapar insan. İçki içen insan içkiyi içtiği esnada mü'min değildir. Hırsızlık yapan insan hırsızlığı yaptığı esnada mü'min değildir. Mü'minken hırsızlığı yapmaz. Yağmacılık yapan, başkasının malını nehb u gâret eyleyen kimse, herkes kendisinin gözlerinin içine bakıp dururken ve o da böyle mevki, itibar sahibi bir kimse iken bu yağmacılığı, bu devlet malını veyahut millet malını, başkasının hakkını yağmalarken mü'min olarak yağmalamaz.”

Bu günahları işlerken insanın imanı olsa mâni olurdu, imanı yoktur o esnada. Başka

bir rivayete buyurmuş ki Efendimiz ilave olarak: “Sizden birisi ganimetten bir şey çaldığı esnada mü’min değildir. Aman sakının, aman sakının bu günahlara düşmeyin!” diye Efendimiz tavsiye buyurmuş.

a. İnsan İradesi ve Nefis Terbiyesi

Muhterem kardeşlerim!

İnsan günahları neden işliyor?

İnsan günahları, nefesine mağlup olduğu, şeytana uyduğu için işliyor. İnsanın en büyük düşmanı nefsidir. Kendi içindeki nefsidir. Çünkü insana günah işletir helâkine sebep olur. Şeytana uydurtur helâkine sebep olur. Onun için bu nefsi haklamamız lazım. Bu nefsin hakkından gelmemiz lazım. Bu nefsi pak etmemiz, temizlememiz, terbiye etmemiz lazım, yola getirmemiz, hizaya sokmamız lazım. Canı çekse de istese de günahlara yanaşmayacak bir irade kazanmamız gerekiyor.

Nasıl kazanacağız?

İslâm dininin özelliği en yüksek, en zor işleri, gayeleri, vasıtaları gayet güzel seçmiştir, herkesin kâbil-i tatbik öğrenip yapması mümkün olan vasıtalarla, çarelerle sağlamış-

tır. İnsanın nefisini terbiye etmesi, nefisine hâkim olması için dinimizde elhamdülillah çok hükümler vardır. Bu nefis yola gelmeyen bir nefis değildir. Evet, nefis-i emmâredir, insanlığa kötülükleri emreden, insanları yanlış yollara düşüren, insanlara günahları işleten nefsidir ama fıs fıs içinden o kötülükleri ister. İnat edip tutturur ille de şunu isterim diye ama bunu terbiye etmek de mümkündür. Onun için her birimiz günahlardan kurtulmamıza vesile olsun diye bu nefsin terbiyesine önem vermeliyiz. Yoksa bu günahları işlerken insanın imanı gidiyor. Çıkıyor kendisinden, imanlı olan insana o anda imanı mâni olur. Yok, ben bu işi yapamam, der döner.

Eski kitaplarda eski ümmetlerin maceraları anlatılırken, Peygamber Efendimiz onları naklederken bunların misallerinden vermiş, bazı insanlar günahın yanına kadar geliyorlar da günah işleyecek, sonra Allah'tan korkusu, kendisini günah işlemekten imanı mâni oluyor. Yok, ben bu işi yapmam diye kendisini tutuyor. Günahtan vazgeçiyor, geçebiliyor. Demek ki vazgeçmek mümkündür. O halde bu vazgeçmenin şartlarını öğrenmek, nefsi ter-

biye etmenin çaresini öğrenmek her mü'minin en başta gelen işidir.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا

*Kad efleha men zekkâhâ. Ve kad hâbe men dessâhâ.*¹ "Nefsini kim terbiye edebilmişse hizaya sokabilmişse o kurtulur. Terbiye edemeyen helâk olur."

Hüsrana uğrar. Sonunda çok diz döver, yaka yırtar, saçını başını yolar ama fayda vermez. Bunun evvel vakti gençliktir. Daha evvelki vakti çocukluktur. Anne ve babaya düşer. Çocuğa her istediğini vermemek lazım. Ağlıyor, tepiniyor, tutturmuş ille şunu bana al. Bak, nefsi nasıl onu öyle şey yoluna çekiyor. Ona her istediğinin verilemeyeceğini, iyi şeylerin verilebileceğini, kötü şeylerin olmayacağını küçükten öğretirsek tutturup gitmez. Küçükten, aman çocuktur canım, bırak olsun, açık giyinsin saçık giyinsin, istediğini alayım, bırak çocuktur ne isterse yapsın. Komşunun bahçesinden meyve yolsun, koparsın, bilmem, her gördüğünü istesin, tuttur-sun, ziyanı yok, ben de onu çok seviyorum.

¹ 91/Şems, 9, 10.

Zaten bir tanecik evladım, el bebek, hoppacık, işte çocuk...

Böyle yürüdü mü ondan sonra bir yaşa geliyor, artık o zaman kendisi hatasını anladığı zaman bile kendisini tutamıyor. Bana gelen kardeşlerim var, mektup yazan kimse-ler var. Hocam biliyorum hata ettiğimi ama kendimi tutamıyorum, ne yapayım, diye soru soruyor. Kendisi de pişman kendi hâlinden ama kendisini tutamıyor.

Demek ki;

Muhterem kardeşlerim!

Nefsin eğitime çocukluğumuzdan başlamamız lazım. Çocuklarımızdan başlamamız lazım. Çocukluk yaşından başlamamız lazım. Çocuklara bazı şeyleri sizin yanınızda olduğu halde vermemelisiniz. İmam Gazzâlî öyle diyor, zenginler dahi çocuklarına arada kuru ekmek yedirsinler, katık vermesinler, mahrumiyeti tattırsınlar ki çocuk mahrumiyetlere alışsın.

Askerlik ne güzel meslektir. İnsan askere gidiyor. Hiç mevkii, makamı, babasının parası pulu para etmiyor orada.

“Hadi bakalım şuraya gideceksin.”

“Yürü, kalk, otur, yat!” bilmem ne, bir eğitim oluyor.

Benim hoşuma gitti. Terbiye için bir vasıta olmuş oluyor. Nasıl düşmanı yenmek için böyle bir askerî eğitim şart oluyorsa nefis düşmanını yenmek için de küçükten beri bir eğitim şarttır.

Ben eskiden kızardım; ya ben üniversite mezunuyum, üniversitede hocayım, gelmiş beni yedek subay diye orduya çağırmış bu komutanlar. Benim omzuma tüfek takıp da “sağa dön sola dön, ileri marş, otur, yat, kalk... Yahu ben bu işleri yapacak adam mıyım?!” filan diyordum. Kıbrıs hadisesi oldu, anladım. Anladım sebebini. Bize öyle sabah-tan akşama onları yaptıra yaptıra askere alt şuuruna yerleşiyor. Talim ve terbiye ile sıkıntı anında, heyecan anında yapması gereken şeyler alt şuuruna yerleşiyor, o zaman onu harp esnasında rahat yapıyor.

Biz de harpte kazanmak için evvelki zamandan idmanlı olmalıyız. Nefsi yenmek için küçükten gayretli olmalıyız. Küçük küçük şeylerde nefsimize muhalefet ede ede, o bize

çok dayattığı zaman da “Dinlemiyorum işte seni.” diyebilmeliyiz.

Ne istiyor canın?

Çok soğuk bir su istiyor.

Hayır, sana soğuk su vermeyeceğim, iç bakalım şu ılık suyu.

Canın ne istiyor?

Gölgede yatmak istiyor.

Hayır, seni güneşte gezdireceğim.

Dolaş bakalım da biraz başkalarının neler çektiğini gör. Köylü dayılar tarlada çalışıyorlar, harmanı biçiyorlar bu güneşin altında, kalın kalın da elbiseler giyiyorlar, senin gibi ince elbiseleri nereden bulsun zavallılar. Onlar o sıkıntıyı çekiyor ya, sen de çek filan gibilerden. Bilmiyorum artık çeşitlerini.

Nefsinize arada muhalefet etmeye kendinizi alıştırmın. Ramazan’da bunu zaten dinimiz bize yaptırıyor. Umumî bir eğitim diyorum ya size Ramazan. Müslümanlar için umumî bir nefis eğitimi terbiyesi mevsimidir. O zaman yemek olduğu halde yemiyoruz. Sigara tiryakisi adam Ramazan’da bırakabili-

yor. Bak gördün mü nasıl bırakıyormuşsun. Ama hocam akşam ezanını ipe çekiyorum. Müezzin minareye ben de elimi cebime soku-
yorum çak bir kibrit, yak bir sigara. Canım sabahtan beri bu vakte kadar durabildin, bundan sonrada durdun mu bitiyor işte bu iş. Vücudunu kurtarıyorsun zehirlenmekten. İd-
manı yapıyoruz netice itibariyle. Su içmeme-
ye, sigara içmemeye, günahlara bakmamaya idman yapabiliyoruz. İşte ondan sonra da onu devam ettirmek lazım. İbadet Ramazan'a mahsus değildir diye. Ondan sonra da o hâli devam ettirmeliyiz. Ve arada sırada yapma-
mızda bir sakınca mahsur olmayan şeyleri de yapmamaya, kendimizi tutmaya, bazen kuru ekmek yemeye, bazen aç durmaya, bazen yorulmaya, bazen koşturmaya kendimizi alış-
tırmalıyız.

b. Nefsi Terbiye Yolları

Nefsin terbiyesi için büyüklerimiz ilm-i tasavvuf denilen bir ilim teşekkül ettirmiştir. Nasıl Kur'an'ın iyi anlaşılması için ilm-i tefsir teşekkül etmişse, Peygamber Efendimiz için ilm-i hadis teşekkül etmişse, nefis terbiyesi için, insanın mânevî bakımından terakkisi için de tasavvuf ilmi teşekkül etmiştir. Zaten

âyetlerde, hadislerde vardır emirler de intizama girmiştir. Bunun iki yolu var.

Bir; nefsin dediklerinin aksini yapa yapa, yapa yapa o nefsin burnunu kırmak, nefsi aklın hâkimiyeti altına almak, “Bu adam benim sözümü dinlemez, en iyisi ben bunlardan olmayacak şeyler istemeyeyim.” durumuna getirmek nefsi...

Buna riyazet-i nefis derler. Nefsi tazyik altında tutarak, az yiyerek, az uyuyarak, az konuşarak, çok çalışarak bu işi sağlama. Bu bir yoldur. Meşakkatli yoldur, hatta dervişler diyar diyar dolaşırlarmış ihtiyacı olmadığı halde.

Mesela Yunus Emre ne diyor şiirinde, Yunus Emre, derviş kendisi, tasavvuf erbabı. Diyor ki;

Gezdim Urum ile Şam'ı.

Yani Anadolu'yu dolaşmış. Suriye'yi dolaşmış.

Gezdim Urum ile Şam'ı

Yukarı illeri kamu.

Yukarı iller, Balkanlar, Kırım, Kafkasya vesaire... Yukarı illeri de dolaşmış.

Çok aradım, göremedim

Şöyle garip bencileyin.

“Benim kadar garibini, boynu büküğünü, bîçaresini görmedim.” diyor.

Başka bir şeye bağlıyor ama o arada da seyahat ettiğini söylüyor. Eşrefoğlu Rûmî öyle, falanca öyle filanca öyle. Seyahat etmişler. Seyahatin meşakkatini çekmişler. Kendisini tanımayan insanların, yardımcısız insanların arasında boynu bükük, fakirâne yaşamayı öğrenmişler. Aslında memleketinde zengin, varlıklı ama seyahate çıkmış, boynu bükük.

Kim bu?

Canım hırpanî bir derviş, kim ne olduğunu bilmiyor. O nefsi terbiye etmek için seyahate çıkmış. Terakki etsin nefsi diye, sevap kazansın diye yapıyor.

Cihada gitmişler. Ellerine kılıçlarını almışlar, kefenlerini almışlar. Hudut boylarında ribatlarda nöbet tutmuşlar. Düşmanla cihat etmişler, nefsi zapt etmek için bir çare.

Koca Kânûnî Süleyman, Kânûnî Sultan Süleyman, Muhteşem Süleyman iki yüz bin kişilik orduların sahibi, Avrupa'yı titreten, Viyana önlerine kadar Osmanlı Devletini genişleten... Diyor ki;

Nefs hazzın ey Muhibbî verme gil hayvan sıfât

Zabt-ı nefis et ârif ol âlemde insanlık budur.

Padişah olmuş, sarayları var, orduları var.

“Ey Süleyman!” diyor kendisine, nefsinin isteklerini, hayvanlar gibi hemen her istediğini verme. Hayvan acıkır yemeğe saldırır. Susar suya saldırır. Uykusu gelir devrilir, yatar. Kedi köpek, şunu bunu, neyse... Sen o hayvanların yaptığı gibi nefsin hazzını, istediği şeyi her şeyi verme.

Zapt-ı nefis et.

Nefsine sahip et, zapt et onu, hâkim ol.

Ârif ol âlemde, insanlık budur.

Demek ki insan nefsine sahip olduğu, hâkim olduğu zaman hakikî insan olabiliyor.

Öteki türlü senin yanında insan gibi davranır. Yalnız kaldığında bin bir rezalet yapar. Çünkü nefesine hâkim değil. Sen kapıdan çıkarsın o günaha cup dalar. Sen yanında dururken ses çıkartmaz. Sanki Allah yalnız olduğu zaman onu görmüyor, gittikten sonra günahlara dalar.

Neden?

Olmadı. Demek ki insanlık nefse sahip olmakmış. Bu bir yol.

Bir de büyüklerimizin bir başka yolu var. İnsanlar sevdiler mi, sevdikleri zaman her türlü fedakârlığı yaparlar. Parasını verirler, zahmetlere koşarlar, tehlikeye canını atarlar, sevdiği için.

Sevmiş bulundum bir kere gayri ne çare diyor.

Hani türkülerde de duyuyoruz, kulaklarımıza geliyor. Seven her şeyi yapabiliyor. Çünkü seviyor.

Buradan, bu gerçekten hareketle demişler ki; öyle şeyler yaparız ki gönlümüze Allah'ın muhabbeti yerleşir başka bir muhabbette yer kalmaz. O aşktan, o muhabbetten do-

layı günahlara dönüp bakacağımız gelmez. Nefis de müslüman olur, nefis de Allah'ın istediğini, emrini, rızasını istemeye başlar, şeytanın istediğinden nefret etmeye başlar.

Bu da sevgi yolu. Bu da muhabbet yolu. Bu da rûhânî terbiye yolu.

Büyüklerimiz bu yolu tercih etmişler. Zikirle, zikri fazla yapmak suretiyle insanın içinde bir aşk, bir muhabbet hâsıl olduktan sonra o aşk ve o muhabbetle artık iyi insan oluyor. İyi işler yapıyor günahlara dönüp bakası bile gelmiyor. Öldürseler, savursalar, kavursalar, didik didik ditseler, lime lime kesseler yolundan dönmüyor.

İşte bu gibi yollarla tasavvufun, -bir ilim dalı tabi-, çareleriyle insanın kendi nefisine sahip olması lazım. Çünkü bu günahlar, mânevî hastalıklar insanı ebedî, sonsuz, bitip tükenmez hüsrana uğratabilir.

Bir günahkâr bir günahı işlerken mü'min olarak yapamaz. O günahı işlemesine imanı mâni olacaktır. Hayâsı mâni olacaktır.

“Yapamıyorum, yapmıyorum, elim varmıyor.”

“Tetiği çekemiyorum.” diyebilecekti.
“Uzatamıyorum elimi” diyebilecektir.

Uzatabiliyor.

İmanı gitti.

Nereye gitti?

Kafasının iki karış yukarısına gitti. Bir yere gitti. O iman gittikten sonra, gözü döndükten sonra o günahları işliyor.

Allahu Teâlâ hazretleri cümlemize nefsimize hâkim olmayı nasip etsin. Apâşikâr düşmanımız olan şeytana uymamayı nasip etsin. Âmin.

Nasıl şöyle bir muma elini uzattığınız zaman eliniz yanar da eliniz üç gün, dört gün, beş gün parmağınız zonk zonk zonklarsa, yandı çünkü... Bu cehennem ateşi insana çok azap verir. O cehennem ateşine oradan kıyas edip insanı cehenneme düşürecek şeylerden insanoğlu aklı varsa kaçınmalıdır. Bizler de öyle yapalım.

Allah bize gayret, kuvvet versin. Aşk, muhabbet versin. Sevgi, saygı versin. Rabbiniz’in bizi gördüğünü bilerek, günahlardan uzak durarak, ârifâne, edibâne, zarif, kâmil

mü'minler olarak güzel işler yapalım. Rabbiniz'den dileğimiz budur.

Bir çare de muhterem kardeşlerim...

Günahlardan kurtulmanın bir çaresi de iyi muhitlerde bulunmaktır. Kötü muhitlerden uzak olmaktır. İnsan mâlum, demirci dükkânına böyle benim gibi beyaz elbise giyip giderse akşama hanımından bir sürü azar işittir. Neden? Bir yere sürtünür kara olur, üstüne kıvılcım sıçrar şurasını yakar, burasını yakar. Bir şeyler olur. Arabayı tamir etmeye kalksa da öyle. Neden?

Muhitte yağ, kir, duman, pas var, orada olunca ne kadar sakınsa bir yerden bir şey sıçrar gelir bulaşır. Onun için iyi muhitlerde olmak lazım. İyi arkadaş edinmek lazım! İyi arkadaş edinmek lazım! Nefis istemese bile iyi insanların arasında olmak lazım. Şunlar şunlar iyi insan... Ölç zihninden. Şunlar şunlar iyi insan, onların yanına sokul, onların meclisinde bulun ki iyi insanlarla da bulunan insan kendisini günahlardan koruyabilir.

Bir de günahlara götüren yollar vardır. Sen mesela bu akşam biraz eğleneyim, felekten kâm alayım, herkes alıyormuş, şairler de

şiiirlerde yazıyorlar. Gazeller de gazeller okunuyor. Boğaziçi'nde bir safa sürelim, filanca gazinoya gidelim, mehtap da gelsin sularda şıkır şıkır pırıldasın. Gelsin içkiler, çalgılar çalınsın rakkâseler oynasın. Şöyle bir tatlı gece geçirelim. Tamam, sen buradan oraya giderken daha günahın yoluna girdin. Daha Fatih'tesin ama gazinonun yoluna giderken daha günahın yoluna girdin. Yolları var, yolun başlangıcı var.

En iyisi başlangıçta adımı oraya atmamak. Çünkü oraya adımını attın mı, hadi öbür tarafa düşer insan. Günaha götüren yollara adım atmamaya dikkat edin. Orada kolaydır. Orada nefsini yenebilirsiniz. Ama tâ günahın yanına kadar sokuldunuz mu o zaman gidersiz. O zaman mıknatısın çektiği gibi günah sizi çeker, şıp yapışırırsınız, kurtulmak istesenez de kurtulamazsınız. Çağlayanın tâ yanına kadar gelersin, sen oradan yüzerek kurtulmaya çalışsan bile uçurumun alt tarafını boylar insan. Suların arasında alabora olur.

O bakımdan tehlikeli yerlere, günahlı yerlere yaklaşmamak da bir tedbirdir. Bir başka tedbir de nefsin kuvvetlenmesini sağla-

yan yolları kapatmaktır. Askerlikte de buna ikmal yollarını kapatmak diyorlar ya. Nefis nereden kuvvetleniyor?

Nefis fazla yemekten kuvvetlenir.

“Gelsin pirzolalar, gitsin baklavalar, börekler...”

Karnını sımsıkı doyurdun mu, üstüne çayını içtin, karnın tok oldu mu, “oh” dersin “bir eğlence yok mu yahu?”

Hacivat çıkıyor ya Karagöz, “Yâr bana eğlence!” diye sahnede bağırıyor. Karnı doydumu insan başlar o zaman bir eğlence aramaya. Karnı aç olsa yiyecek arayacak. Çare arayacak. Derdi, üzüntüsü olsa o tefekkürüne dalacak. Ama gamsızlaşıyor, karnı doydum, başka bir derdi yok, acaba nerede nasıl eğlensem diye başlar. Demek ki çok yemeyelim.

Çok uyuduğu zaman nefis kuvvetlenir. Hiçbir şey yapmak istemez. Yahu her gün saat yedide, altıda, beşte kalkıyordum, işe gidiyordum, akşama yine daha dinçtim. Bu pazar günü öğleye kadar horul horul uyudum. İkindide gözümü açamıyorum. Neden? Nefis kuvvetlendi. Her günden daha fazla istirahat

ettiğın halde ikindide gözün kapanıyor. Kitabı okuyacaksın okuyamıyorsun, laf dinleyeceksin dinleyemiyorsun. Demek ki çok uyumak iyi değıl.

Sonra insanlarla fazla karıştığı zaman onların her birisinden insana tesir gelir. Oradan zarara uğrayabilir. Çok konuştuğı zaman çok söz yalansız olmaz. Oradan bir zarara uğrayabilir. İşte ilm-i tasavvuf bunları bildirmiş bize. Erbâb-ı tasavvuf şöyle olacak, böyle olacak diye, bakıyorsun adam olgun bir insan oluyor. Bizim bir profesör arkadaş vardı. Fransa'dan bir başka profesör gelmiş, üniversitede vazifelendirmiş, o arkadaşın Fransızcası iyi diye. Sen bu Fransız profesörü Ankara'da dolaştır, mihmandarlık yap, ev sahipliğı yap buna diye. Aldım, diyor, Fransız profesörü, Etnografya Müzesi'ne götürdüm. Ulus'ta kaleye yakın yerde müzeye götürmüş. Fransız öyle açığız, diyor, uzaktan bir adamı gösterdi, şu adam derviş, git sor istersen dedi. Deme yahu, nereden bildin.

Bizim profesörün haberi yok o işlerden. Fransız'ın haberi var. Şu adam derviş demiş, tasavvuf erbabı. İstersen git sor demiş. O da

konuşkan insan, adını söylesem bileceğiniz bir kimse. Gitmiş, *selamn aleyküm*, demiş o zta. “Nasılsın hemşerim?” demiş. “Ben seni bir yerden tanıyorum mu?” demiş, nasıl sokulduysa... “Ne var ne yok?.. Hangi zta mensupsun?” filan diye iyice itimadını kazandıktan sonra sormuş, anlamış ki erbb-ı tasavvuf. Fransız’ın tahmini doğru çıkmış.

“Nereden bildin?” diye soruyor.

Nereden bilecek, derviş oldu mu yüzüne bile aksediyor, hareketlerine bile aksediyor. Kapıdan;

“Buyurun efendim, zât-ı liniz nden buyurun.” der. Fedakrlık yapar, konuşurken kibar konuşur. Kendisi vldğu zaman *estağfirullah* der, tevazu gösterir. Her hâlinden belli olur.

Onun için Allah cümlemizi güzel ahlk sahibi olanlardan eylesin. Nefsini yenenlerden eylesin. Nefsinin esiri olanlardan eylemesin.

Nefis bazen insanın burnuna halka takar tef alıp oynatır. Tef alıp oynatır, insan da oynar ortalıkta.

Neden?

Nefis hâkim olmuş, burnuna halkayı takmış, istediğini yaptırıyor. Nefse yakayı paçayı kaptırmayın.

Bu devirde biraz zor... Çünkü bu devirde bütün reklam sanayisi, çok az istisnasıyla, nefsi kışkırtmak için çalışır. Reklam dediğin şey baştan aşağı odur. Reklamı bizim mecmualara vermezler büyük firmalar. Giderler muzır neşriyat yapan yerlere verirler, mecmualara verirler. Çıplak kadın resimleri basın da nefisler kabarsın da herkesin hoşuna gitsin de bu iş daha çok satılsın filan diye. Bu devirde reklamlar insanı kışkırtıyor. Biz buradan hoca olarak aman nefse uymayın diyoruz, reklamlar öbür taraftan gel şeytanın yoluna, gel nefsin yoluna diye reklam edip duruyor. Koca koca panolar, resimler, ışıklı şeyler, bin bir çeşit şey, biliyorsunuz...

İnsanın aklını çelmek için. Kadınlar açık saçık dolaşır, erkekler, öyle günah imkânları çoktur, eğlence yerleri çoktur. Millet de parayı nereden buluyorsa, bir taraftan gazeteler bangır bangır bağırır millet açlıktan şey yapıyor, açlıktan geberiyorsa bu millet bu

kadar para nasıl harcanıyor bu zevk safa yerlerine. Bir gazinoya gitti mi on bin liradan, on beş bin, yirmi bin liradan aşağı herhalde bilmiyorum ama kalkılmaz. Parası olmasa nasıl gidiyor bu kadar insan.

Bu devirde zor... Ama bu devirde iyi müslüman olan insan çok yüksek rütbe kazanır. Çok yüksek derece alır. Neden? Çok zor şartlar altında yine Müslümanlığını koruyabildi diye. Onun için yüksek rütbeleri almaya gayretli olun.

c. Abdestin Faziletleri

لَا يُسْبِغُ الْعَبْدُ الْوُضُوءَ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ
ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ. وَأَبُو بَكْرٍ الْمُرُوزِيُّ فِي تَأْلِيفِهِ
الْأَحَادِيثَ الْمُضْمِنَةَ غُفْرَانَ مَا تَقَدَّمَ وَمَا تَأَخَّرَ

*Lâ yesbiğu'l-abde'l-vudûe illâ gafe-
rallâhu lehû mâ tekaddeme min zenbihî ve
mâ teahhare.*²

² Müslim, "Tahâret", r. 6; Müslim, "Tahâret", r. 5; Nesâî, "Tahâret", 108, r. 146; Muvatta', "Tahâret", r. 29; Ahmed b. Hanbel, I, 67, r. 483; Ahmed b. Hanbel, I, 57, r. 400; İbn Hibbân, *Sahîh*, III, 315, r. 1041; Bezzâr, *Müsned*, II, 75, r. 422; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, I, 143, r. 173; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, I, 102, r. 292; Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb*, I, 93, r. 291; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, I, 236, r. 1216;

Sahih isnadlı, râvileri güvenilir kimseler olan bir hadîs-i şerîf bu. Abdest almakla ilgili...

Abdest almak çok faydaları olan bir şey. Ama mânevî faydası da çok büyük. Peygamber Efendimiz buyuyor ki bu hadisten anladığımıza göre. “Bir kul özene bezene abdest aldığı zaman...” Şöyle üstüne başına sıçratmadan, ciddî ciddî şöyle güzelce akıta akıta, yıkaya yıkaya tatlı bir tarzda, güzel bir tarzda abdestini alıp tamamladığı zaman... “Allah onun geçmiş ve gecikmiş günahlarını affeder. Evvelki ve sonraki günahlarını bağışlar.” O abdestin damlalarıyla beraber günahlar da gider.

İslâm’ın esrarından, özelliklerinden biridir. İslâm insanları temizliyor. Şimdi bizim her birimiz kendi hâlimizi bir düşünelim. Herkes kendisini düşünsün. Çok kusurumuz vardır. Hatta hayret ederiz bu kadar kusurdan, gûnahtan dolayı niye başımıza taş yağmıyor bizim? Ben de hayret ediyorum. Bu memleketin başına yukarıdan yağmur yerine taş yağ-

Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, IX, 291, r. 26058; İbn Ebî Âsım , *el-âhâd ve'l-mesâni*, I, 133, r. 150.

ması lazım. Bu terbiyesizlik, bu edepsizlik, bu günah, bu inkârdan dolayı olmuyor. Neden?

Günahlardan affolmak için çareler de var. Kul, güzel abdest aldı mı günahları temizleniyor. Kul güzel namaz kıldı mı günahları temizleniyor. Kul zekât verdi mi günahları temizleniyor. Kul hacca gitti mi günahları temizleniyor. Kul Ramazan'da orucu güzel tuttu mu günahları temizleniyor. Bu ibadetleri bundan yapıyoruz. İbadetlerin hikmetleri onlardır. Abdestin maddî faydalarını herkes söyler. Yıkıyorsun, terin gidiyor, tozun gidiyor, tertemiz oluyorsun. Ruhu teskin edici hâli var. İnsan bir abdest aldıktan sonra, yorgun argın bir abdest alın, bir ikindi namazı kılın, ikindiye kadarki yorgunluk gidiyor. Gayet rahatlıyorsunuz.

Mânevî bakımdan da günahlarını insanın temizliyor. O bakımdan kışta yazda, soğukta sıcakta abdestimizi özene bezene, güzel almalıyız. Kimisi aceleye getirir. Yıkaması gereken yerleri yıkamaz. Bak, dirseğin susuz kaldı, parmaklarının arasına su gitmedi. Bilmem kaşların, gözlerinin üstü yıkanmadı. Sen

böyle şap diye suyu yüzüne vurdun, yanaklarını bir ovuşturdu, öbür taraflar susuz kaldı. Kimisi böyle, dikkat ederseniz çoluk çocuğun abdest almasına güzel almıyorlar. Onun için abdesti güzel almaya dikkat edelim. Hatta her işimizi güzel yapmaya dikkat edelim. Yaptığımız zaman kaliteli iş yapmaya gayret gösterelim.

Üçüncü hadîs-i şerîf:

لَا يَسْتَقِيمُ إِيمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يَسْتَقِيمَ قَلْبُهُ، وَلَا
يَسْتَقِيمُ قَلْبُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ لِسَانَهُ، وَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ
حَتَّى يَأْمَنَ جَارَهُ بَوَائِقَهُ

*Lâ yestekîmu îmânu abdin hattâ yestekîme kalbuhû ve lâ yestekîmû kalbuhû hattâ yestekîme lisânehû ve lâ yedhulu'l-cennete hattâ ye'mene câruhû bevâikahû.*³

Ahmed b. Hanbel'den ve daha başka kaynaklardan bir hadîs-i şerîf. Peygamber

³ Ahmed b. Hanbel, III, 198, r. 13048; İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt ve âdâbü'l-lisân*, I, 48, r. 9; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, I, 97, r. 8; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, X, 280, r. 10553; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, II, 62, r. 887; Deylemî, *el-Firdevs*, V, 153, r. 7793; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, I, 53, r. 165; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, I, 57, r. 186; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, IX, 56, r. 24925

Efendimiz *sallahu aleyhi ve sellem* buyuruyor ki;

“Kişinin imanı, kulun imanı doğrulmaz, düzelmez, kalbi düzelmedikçe... Kalbi eğri büğrü olduktan sonra imanı doğru olmaz. İmanının dosdoğru olması için kalbinin de doğru olması lazım. Kalbi doğru olmaz, dili doğru olmadıkça...”

O halde dili doğru olması lazım ki kalbine intikal etsin doğruluk kalbinden imanına intikal etsin.

Ve lâ yedhulu'l-cennete hattâ ye'mene câruhû bevâikahû. “Komşusu kendisinin zulmünden, belasından emin olmaz ise o kul cennete giremez. Emin olduğu zaman girer, emin olduğu takdirde, o sıfatta bir insan olduğu zaman girer, komşusunun kendisine güvenini sağlayamamış bir kimse, şerrinden emin kılamamış bir kimse cennete girmeyecek.” diye Peygamber Efendimiz bildiriyor.

Muhterem kardeşlerim görüyorsunuz Peygamber Efendimiz her şeyin birbiriyle irtibatını, nasıl mânevî, yüksek gayeleri maddî neticelere bağlıyor. Bu hadîs-i şerîfte onu görüyoruz.

İmanım sağlam olsun, doğru düzgün olsun. Nasıl doğru düzgün olacak, tel gibi bir şey olsa elinde, görünen bir şey olsa şurasını düzeltirsin, burasını düzeltirsin, çekiçle vurursun düzgün bir şey yaparsın. İman görünmüyor. İmanın düzgünlüğü kalbin düzgünlüğüne bağlı. Kalp de görülüyor. Göğsünü yarıp da içine bakamazsın ki baksan ne anlayacaksın zaten. Oradan da anlaşılmıyor. Getiriyor maddî şeye bağlıyor.

Dili doğru olduğu zaman doğru olur. O halde söylediğimiz söze dikkat edelim. Çok konuşmayalım, lüzumsuz konuşmayalım, palavra atmayalım. Boş yere vaatle bulunmayalım, söz verdiğimiz zaman sözümüzde duralım, gerçeği söyleyelim. Lüzumsuz yere yağcılık etmeyelim, iltifat etmeyelim. Lüzumsuz yere kalp kırıcı söz söylemeyelim, başkasını incitmeyelim. Hep dile bağlanıyor işler. İnsan o halde tamam, yapabileceği şey karşısına konulmuş oluyor. Diline sahip olsun. Kimseyi incitmemeye dikkat etsin. Kötü söz söylememeye dikkat etsin. Yapmayacağı şeyi söylememeye dikkat etsin. Tatlı konuşmaya dikkat etsin. Hakkı söylemeye dikkat etsin. Emr-i mâruf nehy-i münker yapmaya dikkat etsin.

Allah'ın dinini tebliğ etmeye dikkat etsin. O zaman kalbi de doğru olur. O zaman kalbinde imanı da doğru olur. Allah'ın büyük ikramlarına erer. Dilimize sahip olalım. Mehmed Âkif'in güzel şiiri var diyor ki;

İhtiyar amcanı dinler misin oğlum [Nevruz]?

Ne büyük söyle ne çok söyle; yiğit işte gerek.

Demek ki koca koca laflar etmemeli insan. Ben asarım, ben keserim vallahi de bilahi de şunu da yaparım bunu da yaparım. Mahallede kavga oldu, bir çocuk, ayırdılar şimdi, öbür tarafa gitmiş ayağını yere vuruyor; “Ya yanına gelmeyeyim, seni parçalayacağım!” diyor. Ne parçalayacaksın, o senden daha kuvvetli. Ama büyük laf söylüyor. Büyük büyük laflar, iddialı iddialı konuşmalar, onun kıymeti yok. Çok konuşmak da doğru değil. Lambur lumbur... Ne söyledi? Ne bileyim laf salatası. Bir sürü laf söyledi. Ne oldu? Anlaşılmadı. Çok söz afedersiniz “eşek yüküdür” diyor Yunus Emre. Yine o kendisinin, güzel, kısa kestirme ifadesiyle, eşeğin sırtına yük

yüklemişsin gibi, odunlar şeyler, zavallı hayvancık gidiyor gibi.

Az ve öz konuşmalı insan. Düşüne taşına konuşmalı, doğru konuşmalı. Sözüñüze dikkat edin. Sözdenden çok şeyi kazanır, çok şey kaybedebilirsiniz.

Komşulara hürmete çok itina etmeliyiz.

Bizim ölçümüz ne oluyor?

Komşumuzun bizim şerrimizden emin olması...

Komşu “biz oradayız” diye kapısı açık durabiliyor mu? Sizden zarar görmüyor, rahat ve huzur içinde mi?

Tamam. Aman nemelazım kilit üstüne kilit vurayım. Bu komşunun ne yapacağı belli olmaz, Allah kahretsin, nereden de geldiler, başımızın belası, yıkılsa gitse de kurtulsak, diyorsa besbelli ki sen iyi bir insan değilsin. Komşu komşuya yaka silkiyor çünkü.

Komşularımıza iyilik edelim. Ve iyi hâlimiz onlara da aksetsin ki bizden emin olsunlar. Cennete başka türlü girilmiyor. Komşuya özel ikram etmek lazım... Komşu eğer müslümansa iki misli ikrama layık olur. Kâfirse

komşuluk ikramına layık olur. Komşudur pişirdiğinden verirsin ikram edersin. Hıristiyan-
dır, yahudidir, bilmem nedir, kapı komşusu
oluyor insanın, dükkân komşusu oluyor. İyi
münasebetleri devam ettirmeli. Müslümansa
katmerleşiyor haklar.

Bir de akraba ise hem müslüman hem ak-
raba üç katı oluyor. Üç misli oluyor. Ama bu
devirde akrabayı bile hiç çatur çatur insanlar
çiğneyip geçip gidiyorlar. Kimsenin kimseye
aldırdığı olmuyor. Biz öyle olmayalım. Biz
Allah'ın emrettiği güzel huylara sahip olalım.

d. İdarecilik ve Mesuliyeti

لَا يُسْتَعْمَلُ رَجُلٌ عَلَى عَشْرَةٍ فَمَا فَوْقَهُمْ، إِلَّا جَاءَ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ مَغْلُوبَةً يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ. فَإِنْ كَانَ مُحْسِنًا فُكِّ
عَنْهُ، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا زِيدَ غُلًّا إِلَى غُلِّهِ

*Lâ yûsta'melü raculün alâ-aşeretin fe
mâ fevkahüm illâ câe yevme'l-kıyâmeti mağ-
levleten yedâhu ilâ unukihî fe in kâne muh-
sinen fükke anhü ve in kâne müsîen zîde gul-
len ilâ gulletin.*⁴

⁴ Dârimî, "Siyer", 72, r. 2557; Ahmed b. Hanbel, II, 431, r. 9573;
Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 100, r. 7009; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, VI,

Bu hadîs-i şerîf mühim bir hadîs-i şerîftir. Peygamber *sallahu aleyhi ve sellem* hazretleri bizi ikaz ediyor. Buyuruyor ki; "Bir kimse on kişinin başına önder ve âmir seçilmiş ise. On kişi ve daha fazla insanın başına, gel sen bunların başkanı ol, âmiri ol, bunları sen yönet filan tarzında salahiyetli kılınmışsa kıyamet gününde bu, elleri omzuna bağlanmış olarak gelir. Elleri bağlı omzuna, elleri bağladıktan sonra. Aşağıya indiremiyor ellerini. Kıpırdatamıyor, boynuna takılmış böyle bir tarzda gelir. Elleri omzuna bağlanmış vaziyette gelir. Eğer başkanlığını, âmirliğini, liderliğini, önderliğini güzel yapmışsa, kıyamet gününe meydana öyle elleri bağlı getirilir. Çünkü başkanlık yaptı. Öyle getirilir de güzel yapmışsa Allah'ın emirlerini tutmuşsa, zulmetmemişse onları güzel idare etmişse çözerler ellerini. Elleri çözülür, bağları çıkarılır. Ama oraya elleri bağlı gelir hesabı görülünceye kadar. Eğer kötü bir idare sergilemiş-

420, r. 32554; Abd b. Humeyd, *Müsned*, I, 253, r. 307; Bezzâr, *Müsned*, X, 338, r. 4469; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, XI, 443, r. 6570; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, III, 184, r. 5345; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, X, 23, r. 7113; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, VI, 48, r. 5757; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, V, 91, r. 4763; Ukaylî, *ed-Duafâ*, IV, 1271.

se zulmetmişse o zaman bağları üstüne bağlar eklenir. Bağ üstüne bağ, zincir üstüne zincir, düğüm üstüne düğüm daha beter bağlanır. Esir gibi, suçlu gibi bir vaziyette getirilir. İyi iş yapmışsa kurtulur, kötü ise daha beter duruma gelir.”

Bu hadîs-i şerîften anlıyoruz ki; Bu dünyadaki safalığı, âmirlikler, reislikler, başkanlıkların âhirette mesuliyet getirici şeylerdir. Onun için insanın mümkün olduğu kadar bu çeşit hizmetlere talip olmaması tavsiye edilmiştir eski kitaplarda. Hizmete talip olmak yoktur diye kayda getirilmiştir. Ama büyükler emrederse; “Efendim ben bu işi yapamam, daha iyi yapan kardeşlerimiz var, işte onlar yapsın, diye filanca var, falanca var.” “Tamam, ben onları biliyorum, onlara da başka vazife verildi, sen bu işi ille yapacaksın.” “Eh pekâlâ, emredersiniz.” o zaman yapabilir.

İnsan istemeden, kendisine bir vazife gelirse Allah *celle celaluh* yardımcı oluyor. Ama kendisi heves ediyorsa; “Vallahi işin doğrusunu isterseniz bu işi en güzel ben yaparım. Benden daha güzel yapacak adamı şöyle bakıyorum hiç göremiyorum. Mutlaka bu işin

bana verilmesi lazım. Çünkü en kalitelisi, en üstünü, en babayiğidi bu topluluğun benim. Niye bana verilmedi, bana verilmesi lazımdı.” filan derse. Al bakalım. O zaman tepetaklak gider. Dünyada da Allah kendisini beğenmişleri başarıya ulaştırmıyor.

O bakımdan mütevâzı olun. Boş yere memuriyet ve vebal ve böyle sorumluluk yüklenmeyin. Ama devlet hizmetidir, millet, ümmet hizmetidir, insanların elbette böyle bir teşkilat içinde yönetilmeleri, yönetmeleri gerekiyor. Mecburiyetler vardır. O zaman boynunu büker de insan; “Ya Rabbi ben bu işe layık değilim.” derse... Hz. Ebû Bekir es-Sıddîk’ın “Ben sizin en faziletliniz olmadığım halde halife seçilmiş bulunuyorum.” dediği gibi tevâzuu muhafaza ederek, Allah’a sığınarak vazifeyi alırsa, Allah lütfuyla, keremiyle ona yardımcı olur.

İlkokulda, küçüklük çağında zihnime yerleşmiş bir hatıra vardır. Sınıfta hoca, “Şu şiiri ezberleyin.” dedi öğretmen, ilkokul öğretmeni. Üçüncü sınıfta mıydık, dördüncü sınıfta mıydık, daha evvel çalışmadığımız bir şiiri “şurada ezberleyin” dedi. Herkes harıl harıl

çalıştı, 10-15 dakika neyse... 15 dakika sonra işte, “Kim öğrendi, ezberledi, hadi kalksın okusun.” dedi. “Ben ben!” diyenler kalktılar, şaşırdılar. Bir tane var orada çok mahcup, güzel huylu bir çocuktu, hoca “sen de oku” dedi. “Efendim ben yapamam.” filan dedi. “Gel bakalım.” dedi. O geldi baştan aşağı tıklar tıklar güzelce okudu. Tevâzuyla, ötekilerden daha başarılı oldu.

Mütevâzı olalım, Allah’a sığınalım, Allahu Teâlâ hazretleri yardım eylesin. Kendimiz âmirlîğe, reisliğe, başkanlığa talip olmayalım ki bunlar mesuliyetli, veballi işlerdir. Ancak halk kendisi toplanıp da sen bu işi yapacaksın, sana muhtacız, bu hizmetten kaçamazsın, kaçarsan sorumluluk vardır, tarzında gelip ısrar ederlerse o zaman vazife alınabilir. Allah’a sığınılır, Allah o zaman mânevî bakımdan yardım eder. Hocamız *rahmetullahi aleyh*, âcizane bendenize sorumluluğu tevdi ettiğı zaman bendeniz de arz ettim ki; “Çok âciz olduğumu biliyorsun baba, yapamayız bu şeyi.” “O zaman sana yardım ederler.” dedi. Elhamdülillah, sizlerden, başkalarından maddî mânevî çok yardımlar gördük. Nice hayırlı neticeler hâsıl oldu.

Allahu Teâlâ hazretleri üzerlerine mesuliyet almış kardeşlerimizin yardımcısı olsun, ümmet-i Muhammed'e hizmetlerini güzel yapmayı nasip eylesin, dünya ve ahirette vebalden mesuliyetten korusun, rızasına vasıl eylesin, hatalardan kusurlardan dolayı azabına, ikabına ve itabına uğratmasın.

لَا يَسْتَلْقَى الْإِنْسَانُ عَلَى قَفَاهُ وَيَضَعُ إِحْدَى رِجْلَيْهِ
عَلَى الْأُخْرَى

*Lâ yestelkıye'l-insânü alâ kafâhu ve yeda'u ihdâ ricleyhi ale'l-uhrâ.*⁵

İkinci hadîs-i şerîf de;

لَا يَسْتَلْقِينَ أَحَدُكُمْ عَلَى ظَهْرِهِ وَيَضَعُ إِحْدَى رِجْلَيْهِ
عَلَى الْأُخْرَى

⁵ Müslim, "Libâs", r. 73; Müslim, "Libâs", r. 72; Müslim, "Libâs", r. 74; Ebû Dâvud, "Edeb", 36, r. 4865; Tirmizî, "Edeb", 20, r. 2767; Tirmizî, "Edeb", 20, r. 2766; Ahmed b. Hanbel, III, 349, r. 14770; Ahmed b. Hanbel, III, 322, r. 14452; İbn Hibbân, *Sahîh*, XII, 360, r. 5551; İbn Hibbân, *Sahîh*, XII, 364, r. 5553; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 299, r. 7701; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 299, r. 7702; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, VIII, 449, r. 9668; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, IV, 28, r. 2031; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, IV, 131, r. 2181; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, IV, 179, r. 2260; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, VIII, 83, r. 8037; Begavî, *Şerhu's-sünne*, II, 377, r. 486.

*Lâ yestelkıyenne ehadüküm alâ zahrihî ve yeda'u ihdâ ricleyhi ale'l-uhrâ.*⁶

Bu ikisi aynı mânaya, oturma yatma âdâbıyla ilgili bir hadîs-i şerîf. Peygamber Efendimiz diyor ki; "İnsan sırtüstü yatıp bir bacağına ötekisinin üzerine atıp öyle durmasın. O zaman avret yerleri görülebilir." On-
dan aşikâr.

İkinci hadîs-i şerîfteki ifade şöyle: *Lâ yestelkıyenne ehadüküm alâ zahrihî.* "Sizden bir kimse sakın ha aslâ ve kat'a sırtüstü yatıp da bir ayağını öteki ayağı üstüne atmasın!" demek.

Şimdi burada bizim iklim ile o iklim arasında bazı farklar vardır. Bak burada şimdi biraz yazın sıcağı oldu, bendeniz cübbeyi çıkarttım, sizler ceketleri çıkarttınız, yine de şakaklarımızdan sular damlıyor, terliyoruz. Suudi Arabistan, Peygamber Efendimiz'in diyarı, Hicaz daha sıcaktır. 50 derece, 60 derece. Kumun üzerine basamazsınız. Bastığınız zaman ayağınız yanar, su toplar, kabarır

⁶ Müslim, "Libâs", r. 74; Beyhakî, *el-Âdâb*, I, 236, r. 581; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XV, 361, r. 41376; İbnü'l-Esîr, *Câmi'u'l-Usûl*, XI, 563, r. 9174.

sıcaktan. Taşa basamazsınız. Mermerin üzerine dokunamazsınız. Yumurtayı kırarsınız üzerine pişer. O kadar sıcak.

O zaman bir entari giyiyor insanlar, o entariyle geziyor, Mısır'da, Suriye'de ekseriyetle Suudi Arabistan'da. Yukarıdan aşağıya bir entari... Böyle iki bacaklı pantolon giyecek, beline kayış takacak kalın kumaşlar mümkün değil. Ben tayyareden çıktım, gece 23:30, Cidde havaalanına indik uçaktan, pilot dedi ki dışarıda hava 32 derece. İçerisi serin, serin hava üfürüyor uçağa. Ben o zaman 32 derecenin ne mânaya geldiğini idrak edemedim, kavrayamadım. Uçağın kapısı açıldı, yolcular inerken ben dışarıya bir çıktım, şap bütün gömleklerim bütün pantolonlarım vücuduma yapıştı sırlıslıkla. Suya düşmüş bir insan gibi oldum. Terden birden gecenin 23:30'unda 32 derece sıcak.

Rutubetli de uçmuyor da yani. Bazı yerde şey uçar. İstanbul'un da havası rutubetlidir. Ter uçmuyor şap diye yapıştı. Hadi bakalım buyur pantolonla gezebilirsen gez. Hemen ertesi gün bir entari giyiyor insan öyle dolaşılıyor. Entari, uzun şey giymek zorunda kalıyor.

Bizim güney vilayetlerimizde de durum aynıdır. Öyle bir entariyle o zaman yatıp da bir de bacak bacak üstüne atarsa nâmahrem yerleri görünür, avret yerleri görünebilir. Ona dikkat etmek lazım.

Bu hadîs-i şerîften bizim anlayacağımız nedir?

Biz de derli toplu, ölçülü, dikkatli oluyoruz ki nâmahrem yerlerimiz açılmasın, görünmesin, itinalı olalım. Bir insanın açılırsa arkadaki de görürse ikisinin de namazı bozulur. İkisinin de namazı fesada gider.

لَا يَسْمَعُ النَّدَاءَ فِي مَسْجِدِي هَذَا أَحَدٌ ثُمَّ يَخْرُجُ
مِنْهُ، إِلَّا لِحَاجَةٍ، ثُمَّ لَا يَرْجِعُ إِلَيْهِ إِلَّا مُنَافِقٌ

*Lâ yesme'u'n-nidâe fî mescidî hâzâ ehadün sümme yahrucu minhü illâ li-hâcetihi sümme lâ yerci'u ileyhi illâ münâfıkun.*⁷

Ebû Hüreyre *radıyallahu anh'*ten. Peygamber Efendimiz diyor ki; “Şu benim mesci-

⁷ Dârimî, "Mukaddime", 40, r. 460; Muvatta', "Kasrû's-salât", r. 56; Abdürrezzak, *Musannef*, I, 508, r. 1946; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, III, 80, r. 4939; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, IV, 149, r. 3842; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, II, 5, r. 1923; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, VII, 706, r. 21029.

dimde bir kimse ezan için seslenmeyi, nidayı işitip de namaz için ezan okunmasını işitip de ondan sonra dışarı bir ihtiyacı için çıkar da geri dönmezse, ezanı duydu, mescidimden çıktı, geride dönmedi namaz kılmaya. Ancak münafıktır o.” Münafıktır başka türlü bir kimse değildir, diyor.

Ezan okundu mu ezanın idrak edildiği yerde insanın namazı kılması lazım. Ezan okunurken kalkıp giderse olmaz. Mihrapta hocaefendi Kur’ân-ı Kerîm okumaya başlıyor, mihrabiye okuyor namaz bittikten sonra, hemen kalkıp gidiyor. İlk başta gidilmez, ben Kur’an’ı dinlemek istemiyorum gibi olur. Otursun, en aşağı üç âyet dinlersin işin aceleyse öyle gidersin. Veyahut başlamadan önce çıkarsın. Bu gibi edeplere de âdâba da riayet etmeliyiz.

لَا يُسْمَعُ الْقُرْآنُ مِنْ رَجُلٍ أَشْهَى مِنْهُ مِمَّنْ يَخْشَى
اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ

*Lâ yesme'u'l-Kur'ânu min racûlin eşhâ minhü mimmen yahşallâhe azze ve celle.*⁸

Kur'ân-ı Kerîm en tatlı olarak kimden dinlenir?

“Allah'tan en çok korkan kimseden dinlenir.” Ondan daha lezzet verici, tatlı böyle Kur'an dinleyişi olmaz. Çünkü duya duya, hissede ede azap âyetlerini, müjde âyetlerini, emirleri, yasakları takip ede ede okur, Allah'tan korkan insan ağlatır.

Allah selamet versin Abdurrahman Hocaefendi Beyazıt Camii'nde güzel, ciddiyetiyle mihraba oturmuş. Bir aşr-ı şerîfi okumaya başladı. Nasıl ağzından böyle yağ bal akıyor gibi Kur'ân-ı Kerîm'i güzel, ciddî bir tarzda okuyor. Önümde de Afrikalı bir turist var, misafir. Afrikalı, siması, yüzü saçları kıvırcık filan. O da dinliyor ama müslüman ve Kur'ân-ı Kerîm'in lisanından anlıyor. Abdurrahman Efendi orada okuyor, bu zât buradan çeşme gibi şakır şakır gözlerinden yaş döküyor.

Neden?

⁸ Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, I, 610, r. 2802; İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd ve'r-rekâik*, I, 75, r. 113.

O takvâ ehli insan, o güzel okuyor bu da anlıyor. Öyle lezzetli olur.

Allahu Teâlâ hazretleri cümlemizi hayşettullaha, havfullaha, takvâya sahip eylesin. Kur'ân-ı Kerîme'de âşinâ eylesin. Onu öyle en güzel tarzda öğrenip okumayı nasip eylesin.

e. Yatsı ve Sabah Namazına Gitmemek Nifak Alametidir

لَا يَشْهَدُهُمَا مُنَافِقٌ. يَعْنِي الْعِشَاءَ وَالصُّبْحَ

*Lâ yeşhedühümâ münâfikun ya'ni'l-işâe ve's-subha.*⁹

Bu hadîs-i şerîfe dikkat edin. Dokuzuncu hadîs-i şerîf, sayfanın dokuzuncu hadisi. Peygamber Efendimiz diyor ki;

“O ikisine münâfık gelemmez.”

Neyi kastediyor, yatsı namazını kastediyor. Kastederek öyle demiş. Yatsıyı ve sabah namazını kastederek Peygamber Efendimiz

⁹ Ahmed b. Hanbel, V, 57, r. 20580; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 375, r. 904; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, I, 292, r. 3354; İbn Ebî Şeybe, *Müsned*, II, 274, r. 770; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, II, 39, r. 2146; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, VII, 401, r. 19497; İbn Hacer, *İthâfü'l-mehere*, XVI, 761, r. 21214.

buyurmuş ki; “O iki namaza münafık gelemez.”

Gündüz gelebilir çünkü müsaittir hava, zaten çarşıdadır, pazardadır, dükkândadır. Ezan okunuyor, gitmese müslümanlar diyecekler ki bak herif namaza gelmiyor, dedikodu yapacaklar. Onların dilinden kurtulmak için camiye geliyor. Ama gece kimse kimseyi görmez, bir de gece gelmek zordur. Sabahleyin uykuyu bölmek zordur. Geceleyin de yatsıda, karanlıkta şimdiki gibi elektrikler, projektör gibi her tarafı aydınlatmıyordu. Karanlıkta gelmek zordur. Münafıklar yatsıya ve sabaha kolay gelemezler. Öteki kolay vakitlere gelirler. Zor zamanlara gelemezler.

Neden?

Allah yolunda zahmeti, meşakkati imanlı insanlar çeker. Onu rahatlıkla çeker razı olur sabaha da gelir yatsıya da gelir. Namazını kaçırmamak için uykusunu bırakır. Rahatını terk eder. Şimdi millet televizyonla cami arasında böyle imtihan olunuyorlar. Televizyonda film var, dizi film. Bu tarafta da namaz var. Acaba televizyonun önünden kalksa da camiye gitse mi... Buyur mü'minlik, münafık-

lık imtihanı. Canım, işte kılarım evde yalnızken filan diye, televizyon filmi bitsin diye bekliyor. Ondan sonra da bir uyku bastırıyor. Allah, onun eksik olsun senin yatsı namazı, gibilerden yatsı namazını da kılmasını nasip etmiyor. Başına çalınısın senin namazın. Benim senin namazına mı ihtiyacım var. Senin ihtiyacın vardı. Sen benim namazıma gelmedin, ben de senin namazını kabul etmiyorum gibi durumlar olabiliyor.

O bakımdan yatsıya ve sabah namazına gelmeye bu hadislerden dolayı gayret edin. Evde kılmamaya, mutlaka camiye gelmeye itina gösterin, bir. İkincisi Allah yolunda meşakkat çekmeye kendinizi alıştırmaya, alıştıralım. Çünkü zahmet ve meşakkatin çokluğu nispetinde sevap çok oluyor. Gevşeklik nispetinde de sevap azalıyor.

لَا يَصْبِرُ عَلَىٰ لَأُؤَاءِ الْمَدِينَةِ أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِي إِلَّا
كُنْتُ لَهُ شَفِيعًا أَوْ شَهِيدًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

Lâ yasbiru alâ medîneti ehadün min ümmetî illâ küntü lehû şefî'an ev şehîden yevme'l-kıyâmeti.

Ebû Hüreyre *radıyallahu anh'*ten rivayet edilmiş bir hadîs-i şerîf.

“Ümmetimden herhangi bir adam ki bu Medine-i Münevvere'nin sıcağına, sıkıntısına, tozuna, meşakkatine, geçim zorluğuna tahammül edip sevgisinden orada kalırsa ben ona kıyamet gününde şefaathçi olurum, şahit olurum.”

Bu kul halis kuldur, diye onun cennetine girmesine vesile olur, demek istiyor Peygamber Efendimiz.

Şimdi Hicaz güzel bir diyar oldu. Bakın, biz burada havayı serinletme cihazımız vardır ama yetmiyor. Yine hepimiz buram buram terliyoruz. Suudi Arabistan'da koca koca makineler çalıştırıyorlar güldür güldür. Camiin içi öyle serinliyor ki insan üşüyor, palto arıyor, pardösü arıyor. Eh soğuk soğuk sular, serin serin gölgeler, camiler, her çeşit meyveler, sebzeler.

Şimdi kolaylaştı ama eskiden öyle değildi Medine-i Münevvere’de yaşamak Mekke-i Mükerre’de yaşamak. Su yok, su az, kuyulardan gelecek vesaire. Sıcak fazla, evler öyle. Tozlu topraklı yerler. O zaman zordu, işte o zorluğa rağmen orada mücavir olan, ikamet eden kimselere çok sevap olduğunu bildiriyor Peygamber Efendimiz. Hac ve umre de öyle çok sevaplıdır. Eskiden öyleydi meşakkatinden dolayı. Şimdi de öyledir, Allah’ın lütfundan umarız. Rahatlık olsa bile inşaallah aynı sevapları alır insan.

Allahu Teâlâ hazretleri cümlemizi imanın lezzetini kavramış ve gereğini tatlı da olsa sıkıntılı da olsa yapmaktan çekinmeyen hakikî tam ayar müslüman eylesin. Küçük küçük imtihanlardan, küçük küçük sıkıntılardan dolayı Allah’ın emirlerini terk edip yan çizenlerden, rahatına düşkünlerden, dünyaya dalanlardan, âhireti unutanlardan eylemesin. Âhir zamanın fitnelere, fesatlarına bulaştırıp dinden imandan uzaklaştırmasın. Fâsık, fasit fikirlere düşürmesin. Kendimizi ve evlatlarımızı ve yakınlarımızı sevdiği kullarının zümresine dâhil eyleyip cennetiyle, Cemâli’yle müşerref eylesin.

Fâtiha-i şerife meal besmele.

DUA

Subhâne rabbiye'l-aliyyi'l-a'le'l-vehhab.

Elhamdülillâhirabbil âlemin. Vessalatü vesSelâmüala seyidine Muhammedin ve âlihî ve sahbihi ecmain. Vemen tebiahu bi ihsanin ila yevmiddin. Allahümme ya Rabbena ya Rabbena ya Rabbena ya erhamerrahimin. Âcizane nâcizane yapmış olduğumuz cümle ibadetlerimizi taatlerimizi namazlarımızı niyazlarımızı, kardeşlerimiz tarafından okunmuş olan iki âdet Kur'ân-ı Kerîm hatmini, yetmiş kelime-i tevhid hatmini, müzakerei Hilmi hadisimizi hatme hâceganımızı lütfunla kereminle ahseni kabul ile makbul eyle. İkramına ihsanına rahmetine vesile eyle. Bizlerine rahmetine nâil eyle.

Hasıl olan ücuru mesubatı mislini bağlel kabulü minna bil fazlı vel ihsan Efendimiz Muhammedi Mustafa *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerine arz ve hibe ve hediye eyledik şu anda vâsıl eyle. Yarabbi bizlerden Peygamber Efendimiz'i hoşnut ve razı eyle. Peygamber Efendimiz'in cümle alinin ve ashabı-

nın ve etbainin ve ahbabının ruhlarında ikram eyle. Sair enbiya ve mürselin ve cümle evliyaullah ve müttekin ve mukarrebinin ruhlarına ve bilhassa ümmeti Muhammedin mürşidleri olan ulemâi muhakkikin saadat ve meşayetu aliyyemizin ruhlarına ikram eyle. Ebû Bekri Sıddık ve Aliyi Murtezadan müteselsilen hocalarımıza kadar güzeran eylemiş olan cümle silselerimiz mensuplarına ve halifelerine ve müridlerine ve mühiblerine ikram eyle.

Amin diyen cemaatimizin ve sâir ihvanımızın âhirete göçmüş olan bütün sevdiklerinin ve yakınlarının ruhlarına ikram eyle. Hasseten bu hatimleri okuyan bu kelimeyi tevhidleri çeken bu tesbihatı yapan kimselerin geçmişlerinin ruhlarına ikram eyle. Ve niyetlerine göre kimler için okumuşlarsa onlara ikram eyle. bu beldeleri fetheden Fatih Sultan Mehmet Han hazretlerinin ve onun mübarek ordusunun ve mücahidlerin ve şehidlerin ve gazilerin ve muhtelif zamanlarda bu beldeleri düşmanlara karşı savunmuş ve korumuş olan mücahid müvahid askerlerin ruhlarına ikram eyle. Cümle hayrâtu hasenât sahiplerinin ve hasseten İskender Paşanın bu caminin

yapılmasına yaşamasına devamına sebep olanların kendilerinin ve geçmişlerinin ruhlarına ikram eyle.

Ya Rabbel âlemin beldemizde meftun bulunan Yuşa a.s.'ın Ebû Eyyub el Ensari hazretlerinin sair sahabenin tabiinin Salihlerin senin has ve halis bedi ve mahbud kullarının ruhlarına ikram eyle. Yarabbi âhirete göçmüş olan ana ve babalarımızın ve sevdiklerimizin ruhlarına ikram eyle. Bize dua vasiyet etmiş olanların bizden boynu bükük dua bekleyenlerin bize ilgisi ve sevgisi olanların ruhlarına ikram eyle. Yarabbi cümlesinin kabirlerini pürnur eyle. Ruhlarını şu hediyemizden hoşnut ve memnun ve mesrur eyle. makamlarını daha ala eyle. Derecelerini daha yüksek eyle. Cümle geçmişlerimize ve hasseten dün vefat etmiş olan Ender Öktem kardeşimizde rahmeyle. Kendisinin ikindi namazı yarın Çengelköy Camiinde ikindi namazından sonra cenaze namazı Çengelköydeki Kerime Hatun Camiinde kılınacak yakınlarımızıda haberdar ederiz. Allah rahmet eylesin. Kalanlarına sabır ihsan eylesin.

Yarabbi sen bizlere hayırlı ömürler ihsan eyle. Bu ömürlerimiz içinde salih ameller işlemeyi nasip eyle. Kur'ân-ı Kerîmin yolunda yürümeyi nasip eyle. Kur'ân-ı Kerîmin şefaa-tine cümlemize nâil eyle. Peygamber Efendimiz'in sünnetine ihyâ edip sevaplar kazanmayı nasip eyle. peygamber Efendimiz'in sevgisine nâil eyle. Peygamber Efendimiz'i rüyamızda ayanımızda dünyamızda âhiretimizde görmeyi nasip eyle. Âhirette Peygamber Efendimize bizi komşu eyle. Yarabbel âlemin esir ve mazlum ve mağdur müslüman-larıda esaretten zulümden gadirden halas eyle. Bizler bu beldemizde hürriyet ve emniyet içinde yaşıyoruz başka kardeşlerimizde hürriyetler emniyetler saadetler ihsan eyle.

Yarabbi müslümanların aleyhinde çalışan münafıkların kâfirlerin müşriklerin her türlü zararlıların şerlerinden müslümanları mahfuz eyle. Yarabbi ehli dininn düşmanlarını kah-reyle. Müslümanları aziz eyle. Düşmanlarını zelil eyle. İstilaya uğramış İslâm beldelerini yakın zamanda kurtarmayı nasip eylesin. Yarabbel âlemin ömrümüz hitama erdiğinde cümlemize Peygamber Efendimiz'in cemalini göre göre cennetteki makamlarımızı seyrede

ede az ağrı asa ölüm ve kamil iman ile ve dilimizde ol kelimeyi tayyibeyi münciyeyi mübarekeki buyurun, Eşhedü enla ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Abdühü ve rasulühü kelimeyi şehadetle ve imanı kamil ile göçmeyi nasip eyle.

Bi hürmeti esrarı sûretil Fâtiha.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

24 Zilhicce 1407 / 19.08.1987

İskenderpaşa Camii/ İstanbul

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

